

Rillaar-Aarschot

Glooiend ijzer

15 oktober 2011

Het was zeer helder weer. Dat was maar goed ook want met mist moet je in de omgeving van Aarschot uitkijken. Die kan daar plotseling zo dik als een donsdeken worden. En dan sukkelen er mensen te water in de Demer. Reken er maar niet op dat op je hulpgeroep iemand reageert. De kleine lieden hurken samen in hun rokerige stulpjes en fluisteren elkaar met grote schrikogen „*Achma!*“ toe. Niettemin, ook wanneer het weer zo limpide is als een glas bronwater zonder bruis, dan nog moet je uitkijken indien je een oud vrouwtje zou ontmoeten. Zeker als ze vergezeld is van een witte geit. Er is dan maar één goede raad die ik je kan geven: berg je! De kans is groot dat het dan Achma met haar witte geit is. Vlucht echter vooral niet in de richting van het water! Gegarandeerd raak je dan vermist. In de mist.

Er was eens... Tja, het zou kunnen beginnen als een sprookje maar het is eigenlijk wel een grimmig verhaal. Een grimmig sprookje. Doch daarop heeft Louis-Paul Boon reeds patent genomen. Het verhaal moet ook weinig traditioneel beginnen met: „*Er waren eens...*“.

Er waren eens twee machtige heren die heersten in deze streek. Ze konden het eigenlijk best met mekaar vinden: de heer van *Nieuwland* en de heer van *Rivieren*. Ze gingen samen op jacht en vermaakten zich zoals adellijke heren dat pleegden te doen. Ze konden lachen om dezelfde grove grappen. Helemaal botertje tot de boom. Helaas, het kon niet blijven duren. Ook in dit paradijs dook er een slang op. Een hele mooie bovendien. Al had ze zelf waarschijnlijk niet de bedoeling slang te zijn. Bij een groots opgezette jachtpartij waaraan vele hoogedele heren, dito dames en ruiters van de Hoven van Brabant deelnamen, was er onder het gezelschap een mooie jongedame. Het geval wilde dat beide voor-noemde heren op slag smoorverliefd werden op deze edele jonkvrouwe en er vurig naar verlangden haar naar kerk en bed te voeren. En plotseling was het gedaan met de vriendschap en gunden ze elkaar het licht van de zon niet meer. Laat staan dat ze de ander de freule zouden gunnen. Het draaide dus uit op vechten. Het is algemeen bekend: waar twee heren vechten om een leen, komt in de kleine huisjes veel geweën. Nu was het wel geen leen, eerder een queen, die het middelpunt van deze oorlog was. Geweën bracht het hoe dan ook mee. De strijd was bloedig en meedogenloos. Het wrede lot wilde dat onder de gevallen strijders in dit conflict drie zonen waren van een arme weduwe. Het waren nog wel zulke goeie jongens. Ze werkten hard, vereerden hun moeder en waren trouw aan hun heer. Van het soort dus zoals ze d'r geen meer maken. In de strijd nu bleven Erhard, Bernhard en Wolfhard dood achter op het slagveld aan de kant van Rivieren. Het was hard. Toen Reinhard, de vierde zoon die eveneens gewond was, de dood van zijn broers aan zijn moeder kwam melden brak een hevig onweer los. Zelfs een dapper strijder wordt niet graag nat. Dan gaat die wapenrusting zo roesten, weet je wel? Zo zocht de heer van Nieuwland zonder nadenken in de hut van de treurende vrouw een schuilplaats. Het vrouwtje herkende hem terstond en zij ontstak in een Franse colère. De vijand! De moordenaar van haar zoons! „Voor eeuwig vervloekt zijt gij, Nieuwland!“ kreet ze. Je houdt het niet voor mogelijk maar precies op dat moment sloeg de bliksem in op het hutje. Alle stoppen doorgeslagen natuurlijk en vervolgens brandde alles tot de grond af. Iedereen kwam om in de brand. Behalve Achma en haar witte geit. Sindsdien zwalpt Achma voor altijd wraakzuchtig rond in de streek. Samen met haar geit struint ze over de akkers op zoek

naar haar dode zonen. En ze maakt er een spelletje van om de mist plotseling te laten opkomen en zo mensen te misleiden en de dood in te jagen. En de edele jonkvrouw waar het allemaal om begonnen was? Wel, die was ondertussen al met iemand anders getrouwd. La donna è mobile...

Dat is één versie van het verhaal. Een andere vertelt dat Achma toen haar zonen gesneuveld waren haar ziel aan de duivel verkocht om zich te kunnen wreken op alles en iedereen. Toentertijd was een ziel allicht meer waard dan nu. Sindsdien zijn we echter met veel meer zielen. Op 11 mei 2011 naar verluid met zo'n 6,918 miljard. Dus is de handelswaarde van de gemiddelde ziel navenant gedaald. Gewoon de wet van vraag en aanbod. Waarschijnlijk daarom dat er recent geen verkopen meer gesignaleerd zijn.

Aan Venus ontvloden

„Ik was er nu, in dit schoone land, waer met plaetsen de grond bewogen is door heuvelen en diepten, als waren daer eens, gedurende een tempeest, de golven der onstuimige zee plotselings met verstening verrast geworden...”

Sommige heuvels, zoals hier de Leiberg, hadden een steile flank.

Aan het woord is *Hendrik Conscience*. Die wist waarschijnlijk niet hoe dicht hij bij de waarheid was toen hij, na een tocht doorheen het Hageland, het bovenstaande in 1855 schreef.

De Hagelandse heuvels zijn inderdaad een geschenk van de zee. Zo'n 15 miljoen jaar geleden was wat nu het Hageland is, een zee. Die zee, zo leren ons de geologen, die ging nogal te keer. Sterke getijdenstromingen wierpen hoge duinen op. Het zand was rijk aan het zogenaamde *glauconiet*. Het zat vol ijzer. Toen de oerzee zich geleidelijk terugtrok ging het ijzer roesten. Enfin, „oxideren“ om het deftig te zeggen. De zandkorrels gingen aan mekaar klitten en zo werd het ijzerzandsteen gevormd. Diep bruin van kleur. Roestkleur, kom. Door dat relatief harde ijzerzandsteen bleven de heuvels tot op onze dagen bewaard. Het zijn getuigenheuvels. Net zoals die in de Vlaamse Ardennen. Ze zijn trouwens van dezelfde diestiaanse familie. Diestiaan... zo genoemd naar de stad Diest.

Overal in het Hageland komt het ijzerzandsteen voor

en dus zijn er ook ontelbaar vele gebouwen mee gezet.

De heuvels, het land... ze zijn zoals Venus uit het schuim van de zee ontstaan.

*Ik ben geboren uit zonnegloren
En een zucht van de ziedende zee...*

Om met de dichter Jacques Perk te spreken. Al had die het dan over Iris.

Het Hageland is één van die „landen“ die slechts diffuse grenzen hebben. Niemand kan met recht en reden zeggen: „Tot hier is het en niet verder“. Iets als het Waasland. Of de Faluintjes. Of het Meetjesland. Tot ver in de 19e eeuw onderscheidde deze streek zich van de rest door een dichte bebossing. De naam „Hageland“ is trouwens afgeleid van het Middelnederlandse „*hage*“. Hetgeen „*een bosje van dicht kreupelhout*“ betekende. Het Hageland is dus niets anders dan „*bosland*“. Weliswaar met een hart van ijzer.

Bachus

Het heuvelende Hageland heeft ook nog een wat onverwachte troef achter de hand:

*„Hier zijn lochtige heuvelen,
ende noch lochtigher berghen,*

*geen steyl opschietende rotsen,
maer sachte glooyinghen,
die Ghij met een beetje oefening
sonder vermoeyenisse bestijght.
Bij het opklommen begroet U overal
struygewas ende de soet rieckende wijngaerd,
waer de blijde botten nog blijder trossen ende
den vreughdebrenghenden wijn beloven.“*

Zo sprak Maerten van Dorp in 1513 ter gelegenheid van de opening van het academiejaar. Hoewel hij dat *sonder vermoeyenisse bestijghen* waarschijnlijk niet al te intensief zelf heeft uitgeprobeerd. Sommige van die heuvels zijn wel degelijk „steyl“. Maar... wijn? Hier? Ja hoor en met een lange stamboom op de koop toe.

De volksverhalen willen dat de legendarische Keizer Karel op al zijn tochten wijn uit het Hageland meenam. En die fielt van een Napoleon liet alle wijnstokken uitrukken en verbranden om concurrentie met de Franse wijn bij voorbaat reeds de kop in te drukken. Zo gaan de verhalen. Geschiedkundige bronnen zeggen daar echter niets over. Wat wel gedocumenteerd is: vanaf 1386 zijn in de tolrekeningen van Dendermonde sporen terug van Hoegaardse en Aarschotse wijn. Wel, wel, Dendermonde! Zo dicht bij de deur...

Het is wel duidelijk: wijnbouw bestond dus in deze streken. Al veel eerder dan de 14^e eeuw trouwens. Alles is echter voortdurend in beweging en vanaf 1430 zorgden een stijgende bevolking en een stijgende graanprijs ervoor dat de wijnbouw onder druk kwam te staan. Wijngaarden werden daardoor weer in akkerland omgezet. Ook ons uiterst variabele klimaat speelde een soms nefaste rol. Het gaat wat te ver om van een klimaatverandering te spreken maar toch, jaren na mekaar waren de weersomstandigheden heel slecht voor de wijnbouw. Er kwamen misoogsten van. Hieruit werd duidelijk dat de wijnbouw grote risico's inhield die gestuurd werden door de weersomstandigheden. Eén stevige vorst die wat te laat op het jaar kwam kon immers heel de oogst onbruikbaar maken. Door al die factoren werden de grote wijngaardbezitters in het midden van de 15e eeuw geconfronteerd met een dalende wijnopbrengst. Dus kromp het areaal want iedereen moet leven en niemand

Een grote fruitkwekerij en proefstation van de Leuvense Universiteit.

wilde alle eieren in één mandje leggen. Er kwamen oorlogen en epidemieën. De bevolking verarmde in snel tempo en er werd meer water dan wijn gedronken. Wanneer het opnieuw wat rustiger werd, veerde de wijnbouw weer op. Maar de teelt leidde van dan af toch maar een moeizaam bestaan. Pas vanaf het begin van de 19e eeuw kwam de wijnbouw even terug in de belangstelling en werd er geprobeerd om één en ander terug op de sporen te zetten. Zo werd er in Wezemaal bijvoorbeeld een grote wijngaard met een wijnmuur aangelegd. Vanaf de jaren 1850 deemsterde de wijnbouw weer weg.

We hebben hier thuis zelf ondervonden hoe taai een wijnrank kan zijn. We hadden er een-tje en die was met geen middelen weer weg te krijgen toen we hem kwijt wilden. Iedere keer opnieuw begon er wel een verborgen scheut te groeien. Het lijkt wel exemplarisch te zijn voor de hele wijnbouw. Want hoewel die in het Hageland nagenoeg helemaal verdwenen was, bloeide die activiteit toch weer op! Onder impuls van enkelen werd rond 1970 weer de zaak op gang getrokken. En dat duurt nog immer voort. Bouwend op steeds

groeierende ervaring en kennis worden de producten steeds beter. Sinds kort wordt de Hagelandse wijn als eerste in België erkend als kwaliteitswijn met een garantie van herkomst. Een „*appellation*“, alsjeblieft. Om het label te mogen dragen moet voldaan worden aan een heleboel voorwaarden. Zoiets moet gevolgd worden en daartoe werd een streng controlesysteem uitgebouwd. En stilaan vindt de Hagelandse wijn zijn weg in de kringen van geblaseerde „wijnkenners“. Hoewel die dikwijls meer genieten van de naam dan van het product.

Op deze tocht heb ik geen wijnbergen gezien. Op eerdere tochten wel degelijk. Ik ben dit keer veel meer geconfronteerd geweest met boomgaarden. Soms van een bijzonder grote omvang. Zoals het Fruitteeltcentrum. Dat is te vinden in Rillaar op de Steenberg. Het beschikt daar over een oppervlakte van in totaal 23 hectare. Daar wordt zowel aan productie als aan onderzoek gedaan. Appels, peren, kersen, pruimen en zure kersen worden er gekweekt. De nadruk ligt vooral op plantenveredeling. Er bestaat dan ook een nauwe samenwerking met het „Laboratorium voor Fruitveredeling en -biotechnologie“ van de Katholieke Universiteit Leuven.

In het riet

De wandeling begon in Rillaar. Dat is een deelgemeente van de stad Aarschot. Het dorp

Rillaar in het dal met de Sint-Niklaaskerk nog net zichtbaar.

ligt langs de rivier de Demer en het wordt verder ook nat gehouden door de beek de Motte. Die, volgens wat ik ervan zag en rook, inderdaad in hoofdzaak „mottig“ is.

De naam Rillaar zou komen van *Rietlaer*. Dus een plaats gelegen aan het riet, een rietbos, zeg maar.

De parochiale Sint-Niklaaskerk in Rillaar is een eigenaardig geval. Het is een neoclassicistische schepping die tussen 1858 en 1869 tot stand kwam. Toen ik zo de merkwaardige toren stond te bekijken vroeg ik me toch af hoe het bovenste deel er niet afwaait.

Het staat daar als de piek van een

kerstboom helemaal boven op een smal grondvlak. Blijkbaar wisten die oude bouwmeesters toch wat ze deden.

Er zaten hussen tussen

Hoewel ik in de velden rond het dorp heb rondgelopen, ben ik ze niet tegengekomen maar er moeten hier nog rare lieden zitten.

Heel lang geleden leefden in de holen van de Dorenberg bij Aarschot en Langdorp de *Heihussen*. Een raar en kwaadaardig volkje. Het waren vinnige, kleine mannetjes met korte beentjes, krullend haar en gitzwarte ogen. Zoiets als Louis Tobback. Maar van die zijn de haren al zo dikwijls rechttop gaan staan dat ze nu vermoeid plat blijven liggen. De Heihussen deden niets anders dan steeds diepere gaten en gangen boren in het ijzerzandsteen van de heuvel. Wat ze nodig hadden dat gingen ze stelen. Geregeld schuimden ze de omgeving af en ze namen wat ze nodig hadden. Wanneer ze zin hadden in een feestje dan staken ze stallen, schuren, hooimijten en de oogst in brand. Heihussen die te oud werden om aan de strooptochten deel te nemen, werden levend begraven. Zand erover. De bewoners van de Dorenberg hadden begrijpelijk nogal wat te stellen met dat geniepige volkje. Van alles hadden ze al geprobeerd om vriendjes met de Heihussen te worden. Die hadden daar totaal geen oren naar. Om dat kwaad te bestrijden stuurden ze er zelfs een bruine pater op af. Die moest de rabauwen bekeren. Toen de goede man hun holen betrad viel er een zware steen op zijn hoofd. Hetgeen hij niet overleefde. Zijn lijk zou nog steeds in één

van de vele holen liggen. Teveel is teveel. Moe getergd besloten de buurtbewoners ten slotte het heft zelf in handen te nemen. Ze gingen de Heihussen verdrijven. Ze vulden de ingangen van de holen met stro en staken dat in brand. Zo moesten de Heihussen wel naar buiten komen. Daar werden ze getrakteerd op liefkozingen met knuppels, dorsvlegels, zeisen en rieken. De Heihussen konden nog net in de Demer springen. Ze zwommen naar de overkant en vluchtten naar Rillaar. Daar verstopten ze zich op het Heiken. Niemand heeft ze ooit nog gezien. Ik ook niet. Maar misschien ben ik helemaal niet op het Heiken gepasseerd.

Tja, we kunnen dergelijke histories wel met een monnellach begroeten maar ooit vertelde mijn vader dat er slechts een paar kilometer van onze woonst lang, heel lang geleden kabouters hadden gewoond. In een berg. Noch de berg, noch de kabouters waren ooit door iemand gelokaliseerd. Echter, toen er bij de vermoedelijke woonplaats van de kabouters een nieuwe weg werd aangelegd, werden die werken opeens voor maanden stilgelegd want er was daar een vlucht archeologen neergestreken. Die waren voorzichtig maar ijverig bezig en ze vonden... resten die wezen op een Keltische nederzetting! Dus toch... iets... Lach dus maar niet te snel om dit soort verhalen.

Julius en zijn neef

Het zwaartepunt van de hele tocht lag zonder discussie in Aarschot. De stad waarvan Rillaar dus een deel is. Aarschot ligt in de provincie Vlaams-Brabant aan de rivier de Demer. Aarschot... beetje curieuze naam, toch? Er doet een aardig verhaal de ronde over hoe de plaats aan die naam is gekomen. Een verhaal dat alweer meerdere versies kent.

De naam Aarschot zou een Romeinse oorsprong hebben. Het leger van *Julius Caesar* was gelegerd in de heuvels van het Hageland. Toen deze veldheer zekere dag een arend zag, rondjes trekkend in het zwerk op zoek naar een prooi, spande hij zijn boog, richtte en schoot. Natuurlijk was dat raak en de arend stortte neer. *Aurelianus*, de neef van Caesar, voelde op slag zijn instincten van jachthond ontwaken. Hij spurte de heuvel af en hij zwom de rivier over. Zelf moet hij ook arendsogen hebben gehad want hij vond zonder meer de dode vogel in het weelderige groen. Die had een pijl in zijn bek. Aurelianus noemde de plaats waar hij de vogel vond „*Bekaf*“. Er is nog steeds een gehucht van Aarschot dat zo

De Aurelianusstoren of Orleanstoren

heet. Hij bracht de arend naar Caesar en feliciteerde hem uitgebreid met zijn schot. Diens ijdelheid was gestreeld en hij stond Aurelianus toe een fort te bouwen dat „*Aurelianusstoren*“ zou genoemd worden. Later werd die toren nogal eigenaardig bekend als de *Orleanstoren*. Hij staat daar nog steeds. De plaats van het meesterlijke schot werd door Caesar „*Arendschot*“ genoemd. Hetgeen later door een dronken ambtenaar slordig werd uitgesproken als „Aarschot.“ Zo kwam het dan in de boeken.

Een andere versie van de sage zegt dat het Aurelianus zelf was die de arend neerschoot. Nog een ander verhaal heeft het over een ontmoeting tussen Julius Caesar en Brabo. Waarbij de eerste de arend neerschoot. Brabo vlijde Julius danig met zijn vaardigheden als boogschutter en zo stond Caesar hem toe dat de hele regio „Braboland“ werd genoemd. Later vervormd tot Brabant.

Er is waarschijnlijk geen woord van waar maar het klinkt allemaal heel aardig.

Hoog van de toren

De bekende feiten vloeken overtuigend met de bovenstaande verhalen. De Aurelianusstoren is namelijk één van de weinige overblijfselen van de oude stadsomwalling rond Aarschot. Die versterkingen werden gebouwd tussen 1360 en 1365. En toen waren Caesar en Aurelianus al lang niet meer onder de mensen. De stadsmuren zijn door de eeuwen heen

meermaals verwoest en toch weer opgebouwd. Maar nu blijft nog slechts de toren daar op een heuvel, ongeveer 40 meter boven de stad.

In 1990 liet men de toren, die sinds 1936 beschermd is, restaureren. Sindsdien hebben vandalen er lelijk huisgehouden en dringt een nieuwe restauratie zich op. Blijkens een graffiti aan de buitenkant van de toren houdt tegenwoordig iemand van Billy.

Een internetsite die gespecialiseerd is in het beschrijven van historisch erfgoed heeft het heel prozaïsch over: „*Aurelianustoren (Orleanstoren) Puin van een hoektoren der stadsomheining uit XIII. Zware bakstenen constructie op sokkel van ijzerzandsteen en verlevendigd met speklagen van Lg. materiaal. Binnenin, sporen van de bakstenen overwelling. Aanzetstenen van de voormalige ringmuur bewaard aan de buitenzijde...*“

Op de keien

De spotnaam van de inwoners van Aarschot is „*Kasseistampers*“. Vroeger, veel vroeger, was er een stadswacht. Die was door de inwoners in het leven geroepen om zich te beschermen tegen lieden die het onderscheid tussen mijn en dijn niet zo goed schenen te kennen. De mannen van de stadswacht dachten dat ze een luizenbaantje hadden getroffen en ze deden er alles aan om er de kantjes af te lopen en het zichzelf zo makkelijk mogelijk te maken. Wanneer het naar hun aanvoelen wat te koud was, bleven ze wel eens zitten drinken in de herberg in plaats van hun ronde te lopen. Of ze deden stiekem een dutje. Daarvan waren de inwoners van de stad uiteraard niet gediend. Ze eisten dat de mannen tijdens hun ronde met hun klompen en hellebaarden op de kasseien zouden stampen. Zo kon iedereen horen of ze wel echt patrouilleerden. Of ze op die manier ooit veel dieven verrast hebben is nog een tweede.

In 1965 werd in Aarschot de *Gilde van de Kasseistampers* opgericht. Die groeide uit tot één van de belangrijkste carnavalverenigingen van het land.

't Zijn wrede tijden...

Aarschot heeft in de Eerste Wereldoorlog zijn deel gekregen van de oorlogsgruwelen.

In augustus 1914, toen de oorlog nog maar pas begonnen was, werd Aarschot door het Duitse leger bezet. *Kolonel Johannes Stenger* van de 8^e Infanteriebrigade nam met enkele Duitse officieren zijn intrek in het huis van *burgemeester Jozef Tielemans* bij de Grote Markt. Getuigen hebben gezien hoe Duitse officieren er plezier in hadden om voorbijgangers vanuit dat huis te beschieten. Alsof dat nog

De Onze-Lieve-Vrouwekerk in Aarschot

niet genoeg was, staken de Duitsers de huizen rond de markt in brand omdat er volgens hen daar sluipschutters verborgen zaten. Kolonel Stenger kwam op het balkon kijken hoe het stond met het vreugdevuur. Hij kreeg een kogel in zijn kop! De kolonel stond bekend als een meedogenloze wreedaard en het is niet onwaarschijnlijk dat hij door zijn eigen soldaten werd neergeschoten. De represailles waren verschrikkelijk. Burgers werden uit hun huizen gehaald. Vrouwen en kinderen moesten zich rond de pomp op de markt verzamelen en de mannen werden in een hoek gedreven. De Duitsers escorteerden 83 mannen naar de Leuvensesteenweg. Onderweg konden er zich vijf nog uit de voeten maken. In een weide werden ze, drie aan drie, neergeschoten. Eén trio kon nog ontkomen toen de Duitsers in het wilde weg begonnen te schieten. Een tweede groep gijzelaars werd kort nadien naar het marktplein gebracht, de handen gebouwd op de rug. Rond elf uur 's avonds werden burgemeester Tielemans, zijn zoon en zijn broer ook naar het

marktplaats gebracht. Ze werden allen standrechtelijk en haastig ter dood veroordeeld en effectief ook doodgeschoten. Met Pruisische arrogantie werd de verantwoordelijkheid van de burgerbevolking „berekend“ als één op drie. Daarom werden van een tweede groep gijzelaars 25 man geëxecuteerd. Door ze op één lijn te plaatsen en elke derde man een nekshot te geven. Mensen die in de buurt woonden werden opgetrommeld om hun stadsgenoten te begraven.

Hoog en laag

De Onze-Lieve-Vrouwekerk van Aarschot is groot. Zeer groot. Monumentaal groot. Het is een kerkgebouw opgetrokken in bruine ijzerzandsteen. De kerk is een voorbeeld van *Demergotiek*, een regionale variant van de Brabantse hoog-gotiek.

Het bouwwerk omvat een westertoren met een renaissancespits die ongeveer 85 meter hoog is. Er zijn verder twee kapellen, een driebeukig schip uit het begin van de 15^e eeuw, een transept en een koor met twee zijkooren uit de 14^e eeuw. In het onderste deel van de toren zijn afwisselend kalk- en zandsteenlagen gebruikt, de zogenaamde speklagen.

De kerk is niet enige monument in Aarschot dat in het oog loopt. In tegendeel. Het zijn er zoveel dat ik ze niet allemaal kon zien. Tenslotte moest ik ook nog thuis raken.

Wat ik wel gezien heb zijn de *'s Hertogenmolens*. Deze watermolens op de Demer liggen achter het Begijnhof. Het zijn zonder twijfel de meest indrukwekkende van de streek en ver daarbuiten. Er waren ooit een oliemolen en een graanmolen. Die werden aangedreven door vier waterraderen. De molen werd gebouwd tussen 1505 en 1507 door Guillaume de Croy, heer van Aarschot. De graanmolens bevonden zich in het gedeelte van het gebouw het dichtst bij het begijnhof. De oliemolens lagen aan de andere kant van het gebouw. Ook deze molens kenden een roerige geschiedenis. Ze maakten overigens deel uit van de versterking rond de stad. Toen de geuzen rond 1580 de stad innamen baanden zij zich een weg langs de molens. De 's Hertogenmolens waren van strategisch belang. Met hun

's Hertogenmolens

sluizen kon het Kempische deel van het niet omwalde stadsdeel onder water worden gezet. De Geuzen stonden niet bekend om hun fijngevoeligheid en de molens werden tijdens hun bezetting deskundig verwoest. Zoals een groot deel van de stad zelf, overigens. De Fransen kwamen hier later ook nog eens voorbij en dat bleef ook al niet zonder gevolgen. Volgens een beschrijving uit 1759 bezat de molen toen twee raderen van 30 voet en 5 duim voor de graanmolens, een rad van 22 voet voor de schorsmolen en een rad van 20 voet voor de oliemolen. Het waren banmolens. Eigendom van de hertog van Aarschot. Horigen waren dus verplicht die molens en geen andere te gebruiken. Zo werd de kas van de heer gespekt. De molens werden in 1795 verkocht als nationaal bezit. De vaartuigen die onder de middenboog doorvoeren moesten cijmsgeld (tol) betalen. De ringen waaraan de vaartuigen werden vastgemaakt zitten nog in de muur.

Toen ze overgedragen werden aan het Vlaams Gewest waren de molens een ruïne. Onder andere was één van de gevels ingestort. Na de overdracht werden ze ingepast in een project voor stadsvernieuwing. Van toen af kon er wat aan gedaan worden. De onderbouw, dat is waar het water van de Demer doorstroomt, werd gerestaureerd door de dienst Zeeschelde. De bovenbouw was voor privé-projectontwikkelaars die een zogenaamde publiek-private samenwerkingsovereenkomst afsloten met de stad. De gebouwen kregen een nieuwe bestemming. Als hotel! In 2010 pas, werden de gerenoveerde 's Hertogenmolens officieel geopend. Geen wonder dat ze er nu zo fris bijstaan.

Vermits het wandeltraject een eindje vlak langs de Demer liep, kon ik zien hoe ontstellend snel het water wel stroomt naar de versmalde doorgang van de molens. Met kolken en wielingen die zelfs kleine schuimkopjes veroorzaakten.

En leid ons niet in bekoring

Bij het einde van de wandeling stond, hoe kan het anders in deze fruitstreek, iemand die vers fruit verkocht. Een rijke keuze aan druiven, peren en appels. Een dergelijk panorama van smakelijk ooft vertegenwoordigt een verleiding die ik maar zelden kan weerstaan. Indien iemand ooit nog op het idee zou komen om bij het eindpunt van een wandeling een stalletje neer te zetten met boeken dan raakte ik ook daar niet zonder gevolgen voorbij. Zeker weten. Maar misschien zou ik dan wel de enige klant zijn. Want, wandelaars... die wandelen toch? Er zijn ook lezers. Die lezen, jawel. Zo hier en daar loopt er een rare kwiet tussendoor die de beide probeert. Of die zelfs, hoe is het mogelijk, wel eens wat durft te schrijven. Met wisselend succes, heb ik gehoord. Derhalve, lieve lezeres en lezer, bedankt dat je mij ook dit keer tot hier gezelschap hebt gehouden.

UBI MEL IBI FEL

© 2011 Michel Christiaens